
І цела

знікае маё

на кроплі,

І твар мой

знікае

ў карціну

паньла...

Габрыэла Містраль

**Выбраныя
вершы**

n

паэты планеты

Габрыэла Містраль

Выбраныя вершы

*Пераклад з іспанскай
Рыгора Барадуліна*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2016

УДК 821.134.2(8)-1
ББК 84(7Чил)-5
М65

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выдання:

Mistral, G. *Poesías*. – La Habana,
Editorial Casa de las Américas, 1967.

ISBN 978-985-7164-05-9

© Барадулін Р. І., пераклад на
беларускую мову, 1984.

© Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.

© Афармленне. Выдавец Зміцер
Колас, 2016.

Пакута
(*El suplicio*)

Ужо дваццаць год, як працяў маё цела
кінжалам жахліва
вялікі верш і сядзіць у ім, востры,
з грабнямі прыліву.

Яго вялікасць цела ад стомы ные,
бо прыняло з пакорай.
Як спяваць вусны гэтыя могуць, што часта
ашуквала гора?

Аслаблыя словы людскія не грэюць
крананнем патайным
яго языкатага полымя ціхім
яго трапятаннем.

Крыві маёй згусткамі корміцца верш мой,
як сын адзіны,
дзе сын яшчэ ёсць, каб крыві столькі выпіў
з грудзей жанчыны.

Жахлівы дар! Мой апёк незагойны,
мой лямант няўчуты!
Хай той, хто працяў маё цела кінжалам,
адпусціць пакуты!

Сумны Бог

(El Dios Triste)

Гляджу па прысады, што восень нявечыць,
у старасці жоўтай глыбеюць таполі.

Твар Бога шукаю і па-чалавечы
шчаку яго раптам адчула да болю.

І ў вечары плыўным, як нітка рыдання,
дзе неба таполяў яшчэ залачае,
Бог восені, Бог з незабытнасці даўняй
гатовы самотай дзяліцца ў адчаі.

Няма болей, думаю, Тога страшнаго,
якога ўслаўляў шал вар'яцкі высокі,
ў майго не скупого на раніцы Бога
абвяла рука і стаміліся шчокі.

У сэрцы яго чуе шэпты таполі
вышэйшага смутку хмурына чужая,
глядзіць ён – і зірк, як сляза без патолі,
зірк вяне – і я галаву абніжаю.

Малітву пакутнаму гэтаму Богу
рыхтую, ды ўзняцца вышэй немагчыма:
«Твой воблік сачу, не прашу анічога,
ты, Ойча, вялікі, але ты ранімы».

Воля Богава
(*Dios lo Quiere*)

I

Зямля мне мачахай стане,
калі душа твая здрадзе
душу маю выдасць, воды
ў сутарзе, гора ва ўладзе.
Прыгожа свет адбіваўся
у кожным нашым паглядзе.
Ля глогу мы засталіся
ля дзікіх кустоў са страхам,
і нас працяло каханне,
як глог той, калючым пахам.

Як здрадзіш, зямля народзіць
змей; раздзіраю калені,
што сын не кране ніколі,
ненароджаны мой маленькі.
У сэрцы Хрыстос заходзіць,
і каля майго парога
руку, што просіць, ламае
і ветрам гоніць нябогу!

II

Як другую пацалуеш,
рэха ўспудзіць слых суровы,
бо майго чакання гроты
мне твае вяртаюць словы.

Я іду, і пыл дарожны
ступнямі тваімі пахне,
след абнюхаваю твой кожны,
як аленіха, ў гарах я.

Тую мне, што пакахаеш,
над страхой акрэсляць хмары,
цалаваць ідзі, як злодзей,
з-пад зямлі пракрадзься марна;
толькі твар яе падымеш,
знойдзеш выплаканы твар мой.

III

Бог не хоча, каб свяціла
сонца, дзе ты з іншым ценем,
каб ты піў, калі паныла
не дрыжу ў тваёй вадзе я,
недзе спаў, калі астыла
кос маіх гняздо нудзее.

IV

Хоць імхамі адыходзіш,
топчаш мне душу падкута;
за табою ў горы, доле
смаглы голад пойдзе люта,
ран маіх заход крывавы
зоймецца паўсюль пакутна.

Голас языка твайго я
аж дасюль цаджу дакорна,
як расолу прысмак даўкі,
я ў тваё ўпілася горла;
зненавідзіш, пажадаеш –
ты мяне паклічаш горна!

V

А памрэш, як чоўнік будзе
у цябе рука, каб потым,
дзесяць год счакаўшы, слёзы
пад зямлёй прыняць употай,
каб пачуць, як здрыганецца
плоць мая, аж покуль косці
не рассыплюцца мае ўсе
над чалом тваёй міласці.

Сорам (*Vergüenza*)

Калі глядзіш, прыгожаю раблюся,
нібы трава, кранутая расою,
і чараты ў сваёй высокай скрусе
не пазнаюць, калі іду з ракою.

Мне сорам за мае ў маркоце губы,
за хрыплы голас, грубыя калені.
Як ты знайшоў мяне, адчула згубу,
сваё крануўшы цела ў задуменні.

Ты каменя не ўгледзеў пры дарозе
галейшага на досвіткавым лядзе,
чым гэтая жанчына, што ў знямозе
падняў, бо песня чулася ў паглядзе.

Я змоўчу, каб вандроўнікі даліны
пра шчасце не дазналіся ніколі,
не пакажуся – свеціцца нявінна
мой грубы лоб, дрыжыць рука міжволі.

Ноч надышла, раса траву шукае;
глядзі даўжэй, кажы ў ласкавым суме,
а заўтра ўжо з ракою пойдзе тая,
што ты сягоння цалаваў, красуня.

З ЦЫКЛА «КРАЯВІДЫ ПАТАГОНІІ»

(II.) Мёртвае дрэва (*Árbol muerto*)

Альберта Гільену

Дрэва сярод даліны
шле праклёны глухія,
пабялелае, збалелае дрэва,
праз сукі нежывыя,
стаўшы маім адчаем,
вечер праходзіць і вые.

Лес згарэў, а ягонай зданню
на абразу дрэва ўцалела,
полюмя бок абпякло – каханне
так у душы маёй засмылела.
Мох барвяны таймуе раны,
як радок скрывянелы.

Тыя, хто ў верасні вогнеліста
дрэва гірляндаю заручалі,
палі. А карані пакутна,
сасватаныя начамі,
іх шукаюць, абмацваючы траву
ў чалавечым адчаі.

Срэбра жалобы яму ў даліну
прыносяць поўні ўтрапёна,
каб гаркоту змерыць магло,
доўжыць скрухаю цень ягоны.
А яно на ўвесь краявід адно
вандроўнікам шле праклёны.

(III.) Тры дрэвы

(Tres árboles)

Тры дрэвы, ўпаўшы ля сцежкі,
ляжаць засталіся ў пыле.
Забыўся на іх лесаруб, і яны
гамоняць, тулячыся, як сляпыя.

У раны ствалоў на заходзе
кроў сонца льецца жывая,
і вецер адносіць потых,
што з іхніх ускрытых бакоў сцякае.

Адно, крывое, цягне руку
вялізную з лісцем болю
другому, і раны іхнія, як
два вокі, напоўненыя мальбою.

Забыўся на іх лесаруб. Адна
я з імі на ноч застануся,
у сэрцы прыму жывіцу,
агнём яе апякуся.

І знойдзе нас дзень пануры
ў жалобным павале ў скрусе.

Знаходка
(Hallazgo)

А малое тое
я знайшла на полі:
а яно сядзела
ў цішыні ў прыполе.

Гронку я шукала,
спелую, як вечар,
а рука напала
на шчаку малечы...

Я заснуць баюся –
вінаграднік звяне,
а мая знаходка
інеем растане.

Гаркаватая песня

(Canción amarga)

Каралём і каралевай
будзем, сын, – гульня ўся ў тым!

Гэтае тваё ўсё поле.
Быць магло яшчэ чым?
Сцелецца табе пад ногі
канюшыны цёплы дым.

Твой увесь прастор даліны.
Быць ён мог яшчэ чым?
Робіцца, каб частаваць нас,
сад мядова-залатым.

(Немаўляткам Віфлеемскім
ты дрыжыш – няпраўда ў тым,
і хлусня, што ў маці грудзі
ўсохлі ад пакут зусім!)

Воўну схмарвае авечка,
мне вязаць заклён ад зім.
Твой увесь ён, гэты статак.
Быць ён мог яшчэ чым?

Малако табе карова
грэе ў вымі маладым,
і снапы твае – ўсё гэта
быць магло яшчэ чым?

(Немаўляткам Віфлеемскім
ты дрыжыш – няпраўда ў тым,
і хлусня, што ў маці грудзі –
ўсохлі ад пакут зусім!)

Каралём і каралевай
будзем, сын, – гульня ўся ў тым!

Песня Смерці *(Canción de la Muerte)*

Старая, што перапісваць
усіх прывыкла ў знямозе,
няхай не знойдзе дзіцятка
маё на сваёй дарозе.

Яна, што ўсіх немаўлятак
абнюхае да аскомы,
хай соль і муку знаходзіць,
а не малако маё.

Хай Антыматухна свету,
якая людзмі частуецца,
нявіннага не знаходзіць,
цягае торбу пустую.

Імя, якім нараклі мы
яго, стала кветкай светлай,
павек хай яна забудзе,
хай Смерці яго не ведае.

Ад ветру, пяску, ад солі
няхай яна звар'яецца,
паблытае, клёк згубіўшы,
Заход з Усходам, дзе яны.

Хай зблытае сына з маткай,
як рыбу, што разам ходзіць,
і ў той жа дзень і гадзіну
хай толькі мяне знаходзіць.

Карагод эквадорскай сейбы¹

(Ronda de la ceiba ecuatoriana)

Настаўніцы Эме Ортывс

*Свет пачынаўся з святла,
сейбе святло даверыў,
сейба – зялёнае
полымя Амерыкі.*

Эа, сейба, – вечная сяўба!

Сейба спрадвеку была,
сейбу прыснілі далі,
рэкі індзейцаў кітас
сейбу не палівалі.

Скручвае ў неба без зла
дваццаць кобраў сувора,
і, праходзячы праз яе,
вецер пая, як Дэбора.

Эа, сейба, – вечная сяўба!

Не дасягае страла,
не дастае жывёла.
Страшыцца сам тапор,
цішыцца полымя голае.

---

¹ Род раслін сямейства бамбаксавых.

Помаладзь, ад ствала
вымкнуўшы, ўраз крывянее
малако святое яе
грывамі ветравею.

Эа, сейба, – вечная сяўба!

Засень усім дала.
Скачуць дзяўчаты ў гуле,
спускаюцца патанцаваць
памерлыя іх матулі.

Эа, сейба, – вечная сяўба!

Мёртвым, жывым – хвала,
рукі цягнулі жвавей бы!
Кружацца, кружацца, кружацца
смела жанчыны і сейбы...

*Свет пачынаўся з святла,
сейбе святло даверыў.
Сейба – зялёнае
польмя Амерыкі.*

Аргенцінскі карагод (*Ronda argentina*)

А карагод Аргенціны
ў Тропіках узнікае,
па рэках спускаецца і
з рэкамі ён спывае.
Праходзіць, праходзіць плантацыямі
і ў папараць вечар хавае.
Яго мы і ўдзень і ўвечар
працягваем да небакраю.

Месапатамію¹ пакідаючы,
знікае як быццам,
таму што кола ламаецца
ласкавай сілай пшаніцы,
ламаецца сем разоў,
каб зноў сем разоў злучыцца.

Ужо ён у Пампе праходзіць
ля статку, што тлусты, як вечар.
Сам белы, ён аддзяляе
чырванату ад чарнечы,
чым болей з ветрам Пампы
пяе, тым дужэюць плечы.

---

¹ Тут Месапатамія абазначае прастору паміж рэкамі Парана і Уругвай на паўночным усходзе Аргенціны.

Да Патагоніі блізіцца,
ад страусаў белы,
і ловім на астравах
апошнюю рыбу смела.

А карагод Аргенціны
ў Тропіках узнікае.
А карагод паварочвае,
дзе свет падыходзіць да краю...

У белым моры Антарктыкі
спрабуе, вада якая,
і паварочвае рэзка,
дзе свет падыходзіць да краю,
той карагод Аргенціны,
што ў Тропіках узнікае.

Карагод агню
(*Ronda del Fuego*)

Габрыэлю Томіку

Стапялёсткавая кветка
фуксія, дзе ўпартасць б'ецца,
кветка земляў неспазнаных
кветкаю агню завецца.

Святаянскую ўначы
кветцы чырвань берагчы.

Полымем не задыхнецца,
быццам лань – уся з памкнення,
кветка, што адкрыта ночы,
дзе цвіце агонь імгнення.

Святаянскую ўначы
кветцы чырвань берагчы.

Непасеяная кветка,
без сцяблінкі ў цёпрых росах,
у зямлі любоў твая ўся,
а сцябло тваё ў нябёсах.

Святаянскую ўначы
кветцы чырвань берагчы.

Кветка здані забівае,
лесарубы па-над кручай
страх і звера праганяюць
кветкаю агню лятучай.

*Святаянскую ўначы
кветцы чырвань берагчы.*

І запальваю цябе я
і раўную да нікога,
як ты нас любіла, кветка, –
вестачка агню начнога!

*Святаянскую ўначы
кветцы чырвань берагчы!*

Папугай (*El papagayo*)

А той папугай, зялёны і жоўты,
зялёны, аранжавы папугай,
мне «непрыгожая» прагугнявіў,
як сатана, што не трапіў у рай.

Была б непрыгожаю, дык такою,
як мама, чый сонца шукае след,
ці як святло, праз якое мама
глядзела, як вецер, што ўчуў сакрэт
і голас разносіць яе, як воды,
як свет, як Ён, што стварыў гэты свет...

А той папугай, зялёны і жоўты,
пераліваўся, як стома вады,
сказаў «непрыгожая», бо чакае,
што хлеба ў віне прынясу, праз гады
глядзець надакучыла мне, як крыўляка
вісіць і мяняецца заўсягды.

Жаўранкі

(Alondras)

Зляцелі на плямку пшаніцы,
падыдзеш – чародка ўзлятае,
таполі ў здзіўленні застылі
разрывістых ліній слядамі.

Агнямі здаюцца ў кустоўі,
ўзлятаюць – срабрыстыя стрэлы,
яшчэ да таго пралятаюць,
як іх наша вока сустрэла.

І позірку толькі вядома,
што ўся праляцела чародка,
і – «жаўранкі!» – песню чакаем,
што, ўзнікшы, знікае таропка.

І нас у паветры балючым
пакінулі з нашым жаданнем
між целам і між душою,
здзіўленнем і трапятаннем...

Бач, жаўранкі, сыне, далінай
над намі пранесліся раннем.

Дом

(La casa)

Абрусам вяршынак бялюткім
стол, сыне, накрыты адменна,
сінее, паблісквае згодна
кераміка чатырохсценна.

І соль, і алей, а ў сяродку
хлеб наш, што, лічы, размаўляе.

Ад золата хлеба найлепей
і золата крошка малая,
ды паху калосся, і печы,
і шчасця спатолі не мае.

Дык цвёрдымі пальцамі й мяккай
далонню падзелім пакорнай,
зірнеш ты ў здзіўленні на белы
плод добры зямлі нашай чорнай.

Руку апусці сваю, сыне,
і маці апусціць, але ты
запомні, пшаніца з паветра,
з матыкі і сонца, ды гэты
хлеб, «воблікам божым» названы,
сталоў абмінае замнога,
як іншыя дзеці не маюць
яго, ці не лепей, нябога,

не кратаць рукамі знявагі
хлеб светлы з абліччам святога.

І Голад кружляе ля тока,
віхурыцца, сыне, ля хаты,
адзін аднаго адшукаўшы,
ідуць Хлеб і Голад гарбаты.
Каб Хлеб ён сустрэў, мы пакінем
назаўтра, вуголле расцвелім,
індзеец кечуа не замыкаў
дзвярэй перад досвіткам белым,
і мы паглядзім, як Голад есць,
каб потым спачыць і душой і целам.

Багацце
(*Riqueza*)

Пэўнае шчасце маю,
страчанае са мною:
першае – быццам ружа,
што калючка – другое.
Хай мяне абакралі,
не зламалі манюю:
пэўнае шчасце маю,
страчанае – са мною,
хоць няшчадная страта
і незагойная,
я на пурпур багата
і на меланхолію.
Ва ўлюбёную ружу
боль калючкі ўвайшоў!
Быццам профіль падвойны
спарышоў
з душою адною, –
пэўнае шчасце маю,
страчанае – са мною.

Поўнач

(La medianoche)

Чуўна. Поўнач.

Чую кустоўя ружы кожны сучок:
штурхаецца сок, падымаючыся да ружы.

Чую
абпаленыя перапялёсіны тыгра
каралеўскага: яму не даюць спаць.

Чую
страфу незнаёмца нявыдуманую,
яна расце ўноч,
як выдма.

Чую
маці маю, што спіць
з двума дыханнямі зноў.
(Я сплю ў ёй сама
пяць гадоў.)

Чую
Роны разліў за сабой,
што спускаецца,
нясе мяне як бацька
сляпы ў пене сляпой.

А потым нічога не чую,
толькі надаю сонна
да сцен Арля¹,
дзе поўна сонца...

---

¹ Гарадок у французскім Правансе на рацэ Роне.

Смерць-дзяўчынка

(La muerte-niña)

Для Гансала Сальдумбідэ

Калі яна ўзнікла ў пячоры,
ніхто не заўважыў спачатку,
нарадзілася голай, маленькай,
як бедненькае птушанятка.

І гэтакі свет быў цесны,
паўдзён быў настолькі трывалы,
нібы тая шышка з дрэва, –
ўсё шаля нябёсаў трымала.

З нас нехта ж яе і прыдумаў,
як толькі прыдумваюць подласць;
Зямля і пярэчыць не стала,
пячора раскрылася потым.

І скочыла з ямы імгненна,
як плоць элегіяная, лецьма:
і скочыла вобмацкам, поўзма,
яе мы прыкмецілі ледзьве.

І цемем аб камень, аб камень,
і ўся ад удараў дранцвела,
хісталася, як чарацінка
ад ветру, ляцела, люцела.

І я пачала ля дарогі
крычаць тым, хто чуў з раздарожжа:
«Пакуль два гадкі гэтай смерці,
памерці сама яшчэ можа!»

Звяроў яна лютых сустрэла
і самкам шляхі перастрэла,
хоць бачылі Немрад і Уліс –
глядзелі ўсе незразумела...

Агіднымі раніцы сталі,
няўклюднымі поўдні-сляпіцы,
і сонца закат свой спазнала,
і смагу спазналі крыніцы.

Спазнаў луг няшчадную восень,
спазнаў снег нікчэмнасць пагоні,
звярок – сваю першую стому,
а плоць чалавека – агонію.

Заходзіла ў кожную хату
і ўсім я казалі:

«Паверце,
сем год усяго гэтай смерці,
сама яшчэ можа памерці!»

І крык анямеў мой, калі я
пабачыла, што засынаюць.
Быў выраз у іх таямнічы,
туга незямная, сляпая...

І гэтак мы сталі царамі,
што ведаюць самі канчыну
істотаў, што верна ёй служаць,
мы кормім сваімі вачыма.

Цяпер прападала дыханне,
спынялася кроў ля парога,
і кожнае раніцы песня
сіпела, як водгалас рога.

І трыццаць гадоў смерць спаткала,
ніколі ўжо смерць не сканае,
і новага бога з'яўляла
нам наша Зямля другая.

Расказваю гэта прышэльцам,
смяюцца яны паблажэла:
«Я з тых, хто скакаў, калі смерць
нарадзіцца яшчэ не паспела...»

Ветраліст
(*La flor del aire*)

Для Кансуэла Салевы

Яго пасярэдзіне луга
знайшла ў маёй долі-няволі,
ўладарніка ўсіх, хто праходзіць,
хто бачыць, хто нечага моліць.

Казаў: «У гару падыміся,
я луг не пакіну ніколі,
як снег белых кветак нарві мне,
цвярдых і пяшчотных да болю».

І я на гару паднялася,
дзе кветкі бялеюць, шукала
заспанья кветкі і тыя,
што сон свой прагналі за скалы.

А доле спусцілася з грузам,
знайшла пасярэдзіне луга
яго і патокам лілеяў
шалёна акрыла як друга.

І, на белізну зірнуўшы,
казаў: «Кветак белых даволі,
чырвоных цяпер прынясі мне,
я луг не пакіну ніколі».

З аленямі лезла на кручы,
я кветкі вар'яцтва шукала,
што чырванню толькі живыя
і гінуць ад гэтага шалу.

Спусцілася і ветралісту
паклала свой дар захаплення,
вадзе ветраліст стаў падобны,
чырвонай ад раны аленя.

Зірнуў на мяне, як самнамбул,
і шэптам наказ даў міжволі:
«Ты жоўтых адных прынясі мне.
Я луг не пакіну ніколі».

І ў горы хутчэй падалася,
шукала я кветкі цярпення,
шафрану і сонцу пад колер,
спрадвечныя ад нараджэння.

І зноў пасярэдзіне луга
чакаў ветраліст даланіцы,
і кветкамі зноў ахінула –
застаўся снапом пшаніцы.

Ад золата ўшчэнт звар'яцеўшы,
казаў: «Падыміся, рабыня,
і зрэж бескалёрныя кветкі,
хай чырвань з шафранам астыне,

люблю іх, нібыта ўспаміны,
яны – Леанора, Лігея,
з калёрамі сноў, Летуцення.
Я ўвесь лугавы, як надзея».

І ў горы глыбей падалася
цяпер ужо, быццам Медэя,
упоцёмку, помнячы сонца,
бы ў грот, што няпэўна цямнее.

Тых кветак нідзе не знайшла я,
гукала галінкі, абвалы,
іх лёгка ў салодкім паветры
нажніцамі я назразала.

Я кветкі зразала, нібыта
сляпая садоўніца зелле.
Зразала з паветра, з паветра,
прымала паветра за сельву...

Спусціўшыся доле, адразу
шукаць ветраліст я пабегла,
цяпер ужо ён адыходзіў,
не быў ён ні жоўты, ні белы;

знікаў, як самнамбул, прывідна
і луг пакідаў свой паволі,
і я за ім следам ступала,
мінаючы пашы, таполі,

паветранымі рукамі
я кветкі трымала штосілы,
я кветкі з паветра зразала,
здаецца, паветра касіла...

Ідзе ветраліст без аблічча,
без следу наперадзе ціха,
і следам яшчэ я ступаю,
туман толькі досвітна ўспыхвае,

нясу бескалёрныя кветкі,
абы не трывожыць расстанне,
да той межаломнае рысы,
дзе Час мой без следу растане.

Цень

(La sombra)

Па метале кіпарысаў
з алебастравым адценнем
я танцюю танец кпінаў
пад маім упалым ценем.

Быццам долькі апельсінаў,
дзе яшчэ мядра сырая,
гронку ценю разгубіла –
і ніяк не пазбіраю.

Кобра чорная сачыла,
як мяне хавалі схілы,
ці авечка, што ў пакоры
голас радасці згубіла.

Прагна келіх мой хапала,
як піла нектар мой посны;
цемру валасоў цыганскіх
вольна кідала на кросны.

Хоць на шчасную вячэру
я на схіле не гукала –
есці як дзіця сядала
з паламанымі рукамі.

І, прыкінуўшыся Ліяй,
Якава пацалавала.
Думала, што ашукае
і мяне пад ценом палу.

Мёртвая, а ўсё ў забавах,
як дваінік, з хітросцю ў згодзе,
і завуць маім жа імем
тыя ўсе, хто ў карагодзе.

Як яна бярэ ў мярэжы
зманам плойму, зверху бачу
я, рака, што ўчула волю,
што губляе хвалі плачу,

я спіною адчуваю,
як паветра над ракою
падымаецца нябачна
ўгору цвёрдаю рукою.

Перакуленага мора
дасягаю, каб праліцца
у канец маёй дарогі,
дзе Свяшчэнныя Абліччы.

У крышталіках трыякіх,
у трох ветразях пасланых
па мяне была я, нават
пралятала вокал Слаўных.

Неба без хмурынкi ценю,
нібы дыямент зраселы,
цень згубіўшы, слаўлю танцам
неба, як сваё вяселле.

Хлеб

(Rap)

Для Тэрэсы і Энрыке Дыэс-Канэда

Пакінем жа хлеб на сталe
гарэлы, белы напалавіну,
хлеб зверху ўшчыкнуты, пачаты,
дзе мякіш як снег нявінны.

Ён мне незнаёмым здаецца,
хлеб гэты мяне не карміў ніколі,
ды, мякіш самнамбул узяўшы,
і смак, і пах прыгадваю з болям.

А пахне мамай, калі сваім малаком карміла,
і пахне трыма далінамі, што прайшла я да краю:
Аканкагуа, Паццуара і Элькі¹, пахне
маім нутром, калі я спяваю.

Таму ён мяне і паклікаў,
што пахаў іншых няма ў пакоі
і ў доме няма нікога,
толькі пачаты хлеб пад рукою,
што мяне пазнае сваім целам,
як целам сваім пазнаю яго я.

---

¹ Даліны гор у Чылі і Мексіцы.

І сто братоў хлеб той самы ела
пад небам, якое трымае развага:
і хлеб Какімба¹, і хлеб Ааксака²,
і хлеб Санта Анны³, і хлеб Сант'яга.

Яго я ў маленстве ведала
з абрысамі сонца, рыбіны,
рука мая ведала мякаць ягоную
і цеплыню птушаняці парыўнага...

Пасля на яго я забылася
да дня, калі зноў мы сустрэцца гатовы:
я – з маім целама Сары адвечнай,
ён – з сваім целама пяцігадовым.

Дык хай нябожчыкі, з якімі я хлеб дзяліла
у іншых далінах, дзе іх косці астылі,
пачуюць пах хлеба, ў верасні змеленага
і сабранага ў жніўні ў Кастылі.

Гэта іншы хлеб і той самы,
елі мы яго там, дзе яны паснулі,
Надломваю хлеб і даю ім цяпло ягонае,
і абнашчваю мякіш, каб пах пачулі.

---

¹ Высакагорнае возера ў Чылі.

² Штат у паўднёвай Мексіцы, даўней – досыць магутная дзяржава.

³ Рака ў Венесуэле.

Рука напаўняецца хлебам,
мой позірк пільнуе руку малечай,
за тое, што на столькі гадоў забылася,
плач кайнасці хлеба ўздаю
з мальбою старэчай,
і ўраз аблічча маё старэ
ці адраджаецца гэтай сустрэчай.

Сядзім у доме пустым сам-насам,
знайшоўшы адзін аднога,
а на сталe ні мяса, ні яблыка,
па-чалавечы маўчым ля парога,
пакуль мы не паяднаемcя зноў
і скончыцца наша трывога...

Соль

(Sal)

Соль, што збіралі ў дзюнах, – чайка
з крылом халодлівым, жывая,
бач, галаву з глінянай чашы
варочае, мяне шукае.

Выходжу з дому, зноў заходжу,
нібыта ўвагі не звяртаю,
яна мяне нібы не бачыць,
Люцыя слепаля, святая¹.

Яна, святая, солі рада
працяць бадзёрасцю праз меру,
параніць дзідаю пагляду
і кіраваць, збудзіўшы веру,
жанчынай у яе пакутах
і тым, хто марыць пра вячэру.

І да грудзей маіх ад столу
ідзе, з кладоўкі да пакоя
ляціць пушынкаю-дзьмушынкай,
блішчыць ламанаю стралою

---

¹ Заступніца сляпых, а таксама тых, хто займаецца шыццём.
Яе дзень – 13 снежня, паводле грыгарыянскага календара.

Бяру яе, нібы дзіцятка,
і сыплю з рук маіх паволі,
а рукі рух таго згадалі,
што падае ды ліпне болей,
і галаву маю знаходзіць –
знявераную дзюну солі.

Яна мае ўсаліла слёзы,
дарогі вен маіх і мроі,
мяне згубіла-захапіла
яе дзіцячаю гульнёю,
ды зноў вярнулася ў далоні,
сустрэлася з маёй крывёю...

Мы поруч, як Рахіль з Рэвекай,
і не куляю я з дакорам
яе пасечанае цела.

Яна мне вочы есць, як сорам,
мы ўпотаікі Правансам трызнім
і пра Антылы з ёй гаворым.

Абедзве мы належым хваляям,
іх люстрам, мытым у расоле,
нас з мора вольнага прывезлі
у дом глыбокі, жменька Солі
і я, абедзве, як манашкі,
парог вязніцы перайшоўшы,
абедзве плачам у няволі...

Вада (*Agua*)

Ёсць краіны, што ласкава помню,
як маленства помніцца заўсёды,
морскія краіны ці рачныя,
з лугавой, даліннае гасподы.
Падышло сяло маё да Роны,
згоднае з цыкадамі лагоды;
і Антылы, што жывуць у моры,
клічуць звабнай пальмай ахалоды;
строма ў Партафіна Мігурыйская:
мора італьянскага выгода!

А мяне прывезлі ў край без рэчак,
землі Агары¹ – само бязводдзе,
Сары белай і чырвонай скуры,
іншым расам тут грашыць было дзе,
бачыць трэшчыну ў блакітнай гліне
грэх чырвоны рады быў нагодзе;
землі, што не могуць нарадзіцца,
быццам дзеці, з паўнатою ў згодзе,
слухаю – каб дзе пачула пошчак,
ані позірку ва ўсёй прыродзе.

---

¹ Паводле Бібліі, наложніца Аўраама і маці яго сына Самуіла (Ісмаіла), родапачынальніка арабаў.

Да зямель-дзяўчат хачу вярнуцца,
буду жыць у краі вод адна я.
Састарэю хай між траў высокіх,
кажучы легенды рэчцы краю.
Хай маёй крыніцай будзе маці,
ў дзень сіесты маці адшукаю,
спусціцца ў збаны вада са стромаў,
вострая, што даўка захлынае.
Хай вада дыханне перахопіць,
самая жывая, ледзяная.
Лопне шклянка хай і, покуль п'ю я,
хай дзяўчынкай стану зноў са дна я.

Вадаспад Секедаля
(Cascada en Sequedal)

Балбачу празмерна,
чую, смага паліць;
не жыву на землях,
адкуль родам пальма,

не матуля песню
дома мне ўсчынае,
не дамоў вяслую,
крычучы з чаўна ёй...

Піць хачу, разбіўшы
тры парывы ветру,
і ад узрушэння
не спяваць мне, ведаю;

ад святла вяртання,
што ў гарах шугае,
племя сваё рушыць
з букавага гаю,

з невядомым шумам
вадзяным, сіпатым –
да грудзей даходзіць,
б'ецца вадаспадам.

Падае, дзе падала,
млеючы ў палёце,
кліча і абрушваецца
каля маёй плоці.

Твару не шукаю,
смех жаданы ўчуўшы,
мне вада – матуля,
мне вада – дачушка!

І хачу пабачыць,
і яе шкада,
падае і падае
падкая вада!

Кардыльєра

(Cordillera)

Кардыльєра ў Андах, Маці
нерухомасці і дзеі,
што вар'яцтвам зводзіш змалку,
а знікаеш – смерць люцее;
што ў металы гожа здобіш
плоці нашае адзенне;
Мама Окле¹, Манка Капак –
свой талан не праглядзелі, –
за спагаду рог узняты
з медавым пітвом надзеі!

Ты, што зрушана на сферах
Задьяк вядзеш суворы,
мчышся па мерыдыянах,
камень Мазепа, што зморы
не адчуе, Агаланта,
ты, дзе рух і шлях прасторы,
рух, што ўзносіць дух на стромы
і туды, дзе штормы ў моры,
дзе нябёсы ўносяць маны,
дзе пеану днеюць зоры.

---

¹ У міфалогіі інкаў – дачка сонца, сястра і жонка Манка Капака, заснавальніца Імперыі Інка і горада Куска (XII ст.).

Маці цвёрдая даверам,
ты ідзеш без каляіны,
поплеч сем тваіх народаў,
поплеч клёкат гор бусліны,
ты ідзеш да Санта-Марты¹,
мой праліў прайшоўшы слынны,
рупішся з вадой апошняй
да Аканкагуа няспынна.
Пройдзеш фігавыя дрэвы
матчынай маёй даліны,
зрынеш рэкі ў вір світання –
дзетак Зеўса галаспінных,
саргасавага расолу
паспытаць яшчэ павінна...

Знакі Ёайны² абыходзіш,
як гадзюка без наймення,
ты, ў пражылках тлустых шахтаў,
статкаў альпак³, лам; здзіўлення
у індзейца не хаваеш
і жалейкі-кены ўмення,

---

¹ Снегавыя горы ў Калумбіі.

² Уайна Капак быў правадыром, які ў XVI ст. істотна пашырыў межы Імперыі Інка.

³ Каза з доўгай воўнай, распаўсюджаная ў Паўднёвай Амерыцы.

дзе даліны, там і ласка,
дзе парог, абвал хацення,
дзе сінее пласкагор'е,
там абсяг для блаславення.

Ты ляціш, каханка сонцаў,
што тваю люструюць волю,
цень індзейца і аленя
твой імбір, шалфей твой коле,
і ў сваёй жа чуеш плоці
віскачу¹, мурашнік болю,
чуеш, як кахаюць пумы,
як снягі ідуць паволі,
чуеш ты прыход кахання –
лава не трымае болей...
Лава з гор сыходзіць песняй,
як пасля вячання долі,
араўкарыі, каобы –
вобземлю з падхмарнай столі.

Алілуя, пасылаеш
на легенды ты ўраджаі,
і алень – святы Георгі
ўбачыў з неба, як палае
арэол, здань Віракочы² –

---

¹ Разнавіднасць амерыканскага зайца.

² Такое імя мела найвышэйшае божышча ў старадаўніх перуанцаў.

ўздых туману, ўздых адчаю.
Чорную і ўсю са срэбра
кожны ўночы ўспамінае:
львіца нам была за маці,
нас грудзьмі карміла зграя!

Да сябе мае парогі
цені ўсе твае хінулі.
Я іду – мае дарогі
за тваёй спіною ў гуле,
ці ў тваім тумане знікну,
ці ўзбуджу заспаны вулей;
вечар падае на грудзі,
грудзі распачнай матулі.
О шырокі пал, о плечы
дзетак, што навек паснулі.

Плоць Амерыкі каменная,
што вякі шліфуюць дбала,
сон каменны, што прысніўся,
паша, што былою стала,
свету камяні – над імі
трэба ўзняцца, каб з'яднала
з душамі ў даліне Элькі¹
здань, што поўняю блукала,

---

¹ Высакагорнае возера ў родных мясцінах Габрыэлы Міст-
раль, каля гары Какімба.

невядома, хто мы, людзі
ці акрыленыя скалы!

А вяртаюцца часіны
рэчкай зглухай, касавурай,
чуеш, як ідуць да Куска –
п'едэстал з крутой натурай
клікала з падзем'я свістам
з алебастрадаваю скурай
ты людзей, мы развязалі
скрутак саламандры хмурай;
мы ў тваіх збіраем зрэзах
лёс наш, высеяны бурай.

Бы згубілі знак і слова,
ўсе ішлі мы без увагі
марна, як ісмаэліты¹,
бедуіны – цені смагі,
як нізрынутыя скалы,
як нікчэмныя бадзязгі,
покуль нас, як гронкі з долу,
ўзважылі чакання вагі.

Стужкаю людзей, рухавым
колам зноў мы сталі ў згодзе,
звычайкай, што да п'едэстала

---

¹ Г. зн. арабы – тыя, што з роду Ісмаіла (*гл. заўв. на с. 47*).

нас вядзе ў былой дагодзе,
дзе прарочыца-прамаці
кліча, – пятае стагоддзе
крык у змрок андыйскай ночы
дзідай гулкай уваходзіць.

Зноў праходзяць нашы хоры,
танца зломленае кола
па сцяжынах даўніх часкіс¹,
дзе агонь прапасвіў долы,
зноў жа хадакі ступаюць,
вышка ў небе, а наўкола,
як спіраль, людзей галіны
міраю дрыжаць вясёла,
дзе ля нашай асалоды
далягляд бальзамачолы.

Да агнёў зямель карыбскіх
падыміся праз туманы;
і вядзі дзяцей да пальмаў –
саляных разрэзаў раны.
Нам вяртаеш Кетцалкоатл² –
ён ад майя не схаваны,
дзе нябёсы спачываюць,

---

¹ Разносчык вестак у племені кечуа.

² Божышча старадаўніх мексіканцаў.

свет наноў раскалыханы,
дык з'яднай свае народы
ты, як чараты саваны.

Хай метал народы сплавіць,
каб не меў іх род сканання,
ажыві твае ж крыніцы,
шлях зашый для рэк блукання,
кулаком з ільду, агністай
пальмай чысці ўсё дазвання!
Мы спяваем алілуі,
да нябёсаў шлём літанне:

*Верхні горад, Залатая
вежа, існасць вечназзяння,
да цябе ўсе, як на Пасху,
Арка моцная Яднання!*

Вулкан Асорна

(*Volcán Osorno*)

Сп. Рафаэлю Ларка Эрэры

Вулкан Асорна¹, Давід,
што глыбіць сябе самога,
зялёных раўнін маяраль²,
што сочыць за ўсімі строга.

Скачок, што яшчэ не скокнуў,
якому ў няволі смела;
агонь, што індзейца слепіць,
і ўэмул³ ад снегу белы.

Ты – поўдзень, ты – літасць наша,
маім будзь, цябе не мела,
мяне ты не меў, твая ўся
ў даліне, дзе спела цела.

Цяпер ты мне ў вочы лезеш,
пускаеш жадання стрэлы,
вакол цябе карагоджу,
цюлень, пінгвін прыстарэлы...

---

¹ Знаходзіцца ў Чылі.

² Наглядчык за працай індзейцаў на плантацыях і ў шахтах.

³ Разнавіднасць паўднёваамерыканскага аленя.

І падае плоць блішчаста
на нашых вачах няшчадна
у воды Льянкіўе¹, дзе ты
дзяцей сваіх прычашчаеш.

Асорна, агонь мы носім,
як ты, і спагады просім,
агонь індзейскай зямлі
з дня нараджэння мы носім,

Шануй нам палі старыя,
людзей, што святыя ў горы,
свечка індзейская лесарубаў,
вядзі чылатаў² па моры.

Свяці пастухам, вулкане,
Асорна – бычок дасвецця,
хай шыі жанчын струнчэюць,
хай славу прымерваюць дзеці!

Пужаеш пшаніцу, ямень
абходзіш ты з белай пугай.
Дай збытак сваім абліччам,
бі голад, каб сам апух ён!

---

¹ Возера ў Чылі.

² Тыя, хто паходзіць з правінцыі Чылаэ, з астравоў, адкуль
відзён вулкан Асорна.

Дык скідвай заклёнаў волю,
стань плоццю живою, плоднай,
палі нашы паражэнні,
прыспеш, што яшчэ не прыйшло да нас!

Асорна – і крык каменны
і гімн, як паветра, прасты,
бяздолле спалі старое
і смерць забі, як Хрыстос, ты!

Країна адсутнасці

(País de la ausencia)

Для Рыбейра Коўта

Країна адсутнасці
ў дзіўнай зямлі,
лягчэй ад анёла,
ад гуку ў галлі,
як водарасць тлену,
як крылы неблі¹;
са шчасцем вярнуцца
яе не малі.

Язмін і гранаты
не росціць яна,
ні неба, ні мора
не тчэ палатна.
Імя не гучала яе,
як струна.

*І ў гэтай краіне
памру я адна.*

Вялі да яе
не мастоў рукавы,
ніхто не апісваў
яе астравы,

---

¹ Паўднёваамерыканская разнавіднасць сокала.

я не адкрывала
яе сінявы.

Падобна на байку,
што чула вясной,
на сон, што бярэ
і вяртае спакой,
радзіма, дзе жыць
і сканаць мне адной.

Яна нарадзілася
з тла, са святла,
з радзім, што, згубіўшы,
я зноў не знайшла,
з дзяцей, што ў мяне
адабрала імгла,
з мяне, што навек
ад мяне адышла.

І я Кардыльеры згубіла
і сны,
сады залатыя,
да шчасця чаўны,
згубіла свае астравы,
як званы,
дзе цені індыга
чароту відны, –
краінай адсутнасці
сталі яны.

Туман без патыліцы,
толькі спіна,
дыханне за мною
сачыла з цямна;
сон яваю стаў,
новаю – даўніна;
*І ў гэтай краіне
памру я адна.*

Чужаземка
(*La extranjera*)

Франсісу дэ Міамандрэ

Гаворыць з акцэнтам мораў нянаскіх,
з чужымі водарасцямі, пяскамі;
і моліцца Богу ціха, бязважка,
і, пастарэлая, быццам знікае.
У садзе, што нам счужэў, пасадзіла
і кактус, і зеляніны навалу
пулятую. Дыхае дыхам пустэльні,
кахала кагосьці, ссівеўшы ад палу,
маўчыць пра яго, калі б і сказала,
ён быў бы нам зоркі няўлоўнай лускою.
І, восемдзсят год пражыўшы з намі,
як і прыехала, будзе такою,
з сваёю мовай з прыдыхам, са стогнам,
што толькі звяркі і лічаць людскою.
Між намі з жыццём расстанецца ўночы,
ў сваёй найпакутнай ночы таемнай,
і толькі падушка ёй будзе доляй,
памрэ ад смерці глухой, чужаземнай.

Піць
(Beber)

Доктару Педра дэ Альба

*Я помню, як бывала рада
мяне вадой паіць спагада.*

Дзе немаўлятка Аканкагуа,
ў даліну Бланкі я прыспела,
прыйшла я, скочыла напіцца
пад пугу вадаспада смела,
што нізрынаўся жорсткай грываі,
што стыў і разбіваўся бела.
Да кіпеню прыпала ротам,
вада святая засмылела,
тры дні мае крывавіў губы
глык Аканкагуа закіпелы.

У полі Мітлы¹ ў дзень цыкадны
схілілася ў зямным паклоне
над студняй, падышоў індзеец,
каб патрымаць над дном прадоння,
і галаву маю трымалі,
як плод, ягоныя далоні.

---

¹ Старажытны галоўны горад сапатэкаў, карэнных жыхароў Мексікі, заснавальнікаў дзяржавы Ааксака.

Піла я, і гучалі побач
абліччы нашы ў стылым звоне,
і падказала бліскавіца:
мой род – плён Мітлавага ўлоння.

На востраве Пуэрта-Рыка
ў часіны сьєсты, што ў няволі,
як сто матуль, стаялі пальмы,
а я не чула цела болей,
тады ля губ какос разбіла
дзяўчына – вестачка спатолі,
і я піла дачкою пальмы
ваду жаданую паволі,
я не піла такой салодкай
ні целам, ні душой ніколі.

У дом майго маленства несці
ваду дазволіў вырак маме.
Над квартай бачыла матулю
паміж ашчаднымі глыткамі.
І галава яе вышэла,
што кварта ўніз ішла кругамі.
Захоўваю дасюль даліну
і смагу з роднымі вачамі.
Датуль, напэўна, з намі вечнасць,
пакуль сябе мы помнім самі.

*Я помню, як бывала рада
мяне вадой паіць спагада.*

Каралевамі ўсе стаць хацелі

(Todas íbamos a ser reinas)

Каралевамі ўсе стаць хацелі
чатырох каралеўстваў наўзгад:
Расалія, і Эфіхенія,
і Люсіла, і Саледад.

У даліне Элькі было гэта,
што акружана сотнямі гор,
што гараць чырванню і шафранам,
як ахвяра, як дар, як дакор.

Мы казалі пра гэта натхнёна,
і мы верылі ўсе сапраўды:
каралевамі будзем і жыцьцем
толькі ў царствах заморскіх тады.

Верылі сямігадовыя коскі,
верыў сукнечкі кожны рукаў,
як дразда даганялі, што ў засень
дрэва фігавага ўцякаў.

Мы казалі пра царствы, нібыта
пра замоўклы Каран даўніны,
што вялікія царствы такія,
аж да мора выходзяць яны.

Возьмуць замуж чатыры напевы
нас, як прыйдзе наш час, і як след
песнярамі, царамі ўсе будуць,
як Давід быў – і цар, і паэт.

А паколькі ў нас царствы вялікія,
значыць, мець будуць моры яны,
ззелянелыя моры водарасцяў,
і шалець будуць там фазаны.

Хлебныя і малочныя дрэвы
пададуць на галінах харчы,
і гваяка, дзе прысмак металу,
мы не будзем на лекі сячы.

Каралевамі ўсе стаць хацелі,
сапраўды мець і трон свой, і сан;
ні адна каралевай не стала
ані ў Араўка¹, ані ў Капан².

І Расалію пацалаваў быў
абвянчаны ўжо з морам марак,
і яго ў Гуайтэкас³ не стала –
цалаваў яго шторм, як дружбак.

---

¹ Частка цяперашняга Чылі, дзе даўней жыло племя араўканцаў.

² Горад, рэлігійны і культурны цэнтр старажытнай імперыі майя.

³ Астравы паўднёвага ўзбярэжжа Ціхага акіяна.

Саледад сем братоў гадала,
хлеб крывёй замясіўшы звідна,
толькі больш яе вочы ўчарнелі,
бо не ўбачыла мора яна.

Там, дзе спеў вінаград Монтаграндэ¹,
пад грудзей беласнежных уздых
немаўлят каралеў калыхала,
а ніколі, ніколі – сваіх.

Эфіхенія іншакраінца
напаткала, без слоў наўздагон
падалася, імя не спытаўшы,
бо на мора падобны быў ён.

А Люсіла, што рэчку гукала,
цішу гор і чаротавы гай,
пад шалёнымі поўнямі царства
атрымала – царуй і трымай!

З саянымі капальнямі царства,
у аблоках аж дзесяць сыноў,
вадаспады мужамі Люсілы,
мантыя з навальніц і са сноў.

Ды ў даліне Элькі ўстрывожанай,
што акружана сотнямі гор,

---

¹ Даліна, якая знаходзіцца ў родных мясцінах паэтки.

іншыя ўжо спяваюць дзяўчаткі,
і за хорам змяняецца хор:

«На зямлі каралевамі станем,
будзем мы цараваць сапраўды,
будуць царствы вялікія нашы,
з імі выйдзем да мора тады».

Рэчы
(*Cosas*)

Максу Дэро

Рэчы люблю, што ніколі не мела,
тыя таксама, што ўжо не маю.

Спыненую травой халоднай,
змоўклую ўмомант ваду кранаю,
тую, што ўся без ветру дрыжэла
ў садзе, калі была маладая.

Як і раней, на ваду гляджу
я і пачынаю думцы дзівіцца:
з тою мінулай вадой гуляю,
нібыта з рыбінай, з таямніцай.

Думаю пра парог, дзе згубіла
крокі, што ўжо не са мною болей,
і на парозе рану скразную
бачу поўную мохам ды болем.

Згублены верш шукаю,
пачула ў сем гадоў я расказ той гарачы.
Тая казалася, што хлеб мясіла, –
вусны святыя жанчыны бачу.

Водар ламаны з ветрам прыходзіць»,
шчасная зноў, як яго адчуваю,
нюхаю прагна паветра, мясціны,
марна міндальнае дрэва шукаю.

Блізка шуміць мне рака як заўсёды,
сорак гадоў шум яе адчуваю,
гэта п'яе мая кроў а ці рытм, што
некалі мне задалі ў родным краі.

Ці рэчку Элькі з майго маленства
зноў пераходжу на перапудзе.
З рэчкаю рук мы не расціскаем,
дзецьмі трымаемся – грудзі ў грудзі.

А калі сніцца мне Кардыльера,
з радасцю кідаю ў вір развагу,
і па цяснінах іду і чую
голос іх тонкі, быццам прысягу.

І завяршэнне Ціхага бачу
ў архіпелагу маім і ў лёсе,
охравы потых мёртвай жар-птушкі –
ўсё, што ад вострава засталася...

Сон завяршае той, што мне сніцца
спіна пяшчотная і цяжкая.
Гэта ў канчыне маёй дарогі
я, прыехаўшы, адпачываю.

Ствол гэта мёртвы ці гэта бацька,
спіна яго, як попел, начная, –
і не турбую, і не пытаю,
побач кладуся і засынаю.

Камень люблю я, што з Ааксакі,
ці з Гватэмалы – брат з маім тварам,
камень чырвоны і нерухомы,
дыхае ён з раскепіны скварам.

Голаю застаюся, заснуўшы,
кідаю камень чаму са схілу.
Можа, яго ніколі не мела,
тое, што бачу – мая магіла...

Адсутнасць

(Ausencia)

І цела знікае маё па кроплі,
і твар мой знікае ў карціну паныла;
і рукі знікаюць вольнай іртуццю,
і ногі – двума імгненнямі пылу.

Ад нас, ад цябе ўсё знікае штосілы!

Знікае мой голас, цябе шукаў ён,
ды змоўк, бо мы ўжо не мы, хоць і разам.

Знікаюць рухі мае, што снавалі
усмешкі вачэй тваіх раз за разам.
Знікае пагляд ад цябе, што свяціўся
ў маім паглядзе ядлоўцам і вязам.

Дыханнем тваім ад цябе знікаю:
бы вільгаць цела твайго забіраю.
Іду ад цябе бяссоннем і снамі,
ўспаміну мяне ўспамінаць не раю.
І памяці даўняй тваёй раблюся
нічым і нікім у ніякім краі.

Далоняў тваіх быць крывёй хацела,
крывёй тваіх вуснаў у злой пяшчоце.
Нутром тваім быць і згарэць хацела

у кроках тваіх, што не ўчуць мне ў цноце,
і палам тваім, што стагнаў уночы
шаленствам мораў усіх у самоце!

Усё ў адыходзе, ў расстанні, ў адлёце!

Ліст з нагоды нараджэння ў Чылі
(*Recado de nacimiento para Chile*)

Сябра піша: «Нарадзілася ў нас дзяўчынка».
Ліст прыйшоў набрынялы тым немаўлячым
крыкам, ліст я разрываю і, як мару,
цёплы крык прыкладаю да твару.

Дзяўчынка нарадзілася з іх вачыма,
прыгожымі, калі ў іх шчасцю поўна,
і, пэўна, ў дзяўчынке маціна шыя,
падобная да шыі ламы.

Нарадзілася ўначы нечакана,
як раскрываецца ліст платана.
Гатовых пялёнак маці не мела
і разрэзала крыкам тканіну.

І маленькая адпачыла гадзіну,
цела яе, як дыханне, крохкае,
адпачывала як уначы маленькі Езус,
яе цалавалі Блізняты, і Леў, і Рак,
яе ўкрываў студзеньскі Задыяк.

Паднеслі яе да грудзей матчыных,
і маці ўбачыла сябе галапупенькай,
з адной гадзінай жыцця
і з вачыма прылепленымі...

І казала яна таму камячку тыя ж слоўцы,
што і Марыя-кароўніца і Марыя-казадойніца:
«Беглы мой заінька», «бессаромніца...»
А дзяўчынка крычала, прасіла яе адпусціць
туды, дзе была без усіх чатырох часін года...

Калі расплюшчыла вочы,
яе цалавалі падаспелыя монстры:
цётка Роза, служанка Хуана,
што над ёй нагнуліся, як кільяі¹ вялікія
над курапатчыным птушаняткам.

І зноў заплакала, суседзяў будзячы,
вяшчаючы вестку ўсяму кварталу,
важнейшую чым прыбыццё ангельскага флоту,
і покуль усе не выйшлі, зганяла ахвоту...

Імем маім назвалі яе,
каб садавіну ела, нібы дзікунка,
каб расступаліся травы, дзе адпачыць прыляжа,
і каб глядзела на свет па-свойску,
быццам стварыла яго яна, і дзякуй за ласку...

Яшчэ дадалі заклён, каб ніколі
не прыняла маёй неразумнасці вольнай,
каб мядзвездзям не ставіла соты
і не бралася вецер хвастаць...

---

¹ Мыльнае дрэва.

Думаю пра мінулае цяпер я,
пра тую ноч, калі нарадзілася яна
там, у даліне сярод Кардыльераў.

Мне прыснілася фігавае дрэва Элькі,
што ліло сваё малако мне на твар.
Краявід быў сухі, камяні –
вялікай смагай, а сьеста – гневам.

Я прачнулася, і сон сказаў мне:
«Вясціна добрая ў тваю хаціну прыйшла».

Цяпер пішу вам просьбы мае:
не заціскайце ёй грудзі пялёнкамі.
Аднясіце яе ў даліну зялёную пад Аканкагуа,
хачу знайсці яе пад акацыямі,
як найдунку, ў пялёнках.

Шчадзіце яе валасы,
я мушу першая яе прычасаць старанна
і аблізаць, як ваўчыца старая.
Без спеваў яе калышыце ў рытме чыстым
зораў старых.

Хай загаворыць позна і расце памалу:
найлепш бы, каб як мансанілья¹.
Каб маці яе гадала
пад спагадаю Марты альбо Тэрэсы.

---

¹ Дрэва з маслінавых.

Марта хлеб пякла годна,
каб накарміць Хрыста галоднага,
а Тэрэса манашкамі ўпраўляла на славу,
як Фабр¹ стары – дзікімі асламі.

Вярнуцца думаю на Вялікадне,
калі інжыр паспявае
і гараць яшчаркі ў вітражах восені.
Мне ў Ліёне холадна невыносна,
хутаюся цяплей, называючы сонца Вікуны².

Вы на колькі начэй дзяўчынку
пакіньце, каб спала са мной малая.
Кашмары ад мяне адступіліся,
і, ўкрыўшыся, тры месяцы спаць бы магла я.

Спаць мушу, дакранаючыся тварам
да яе маленькага вушка,
дыхаць тады змагу над ёй Сібілаю.
(Кіплінг расказваў пра пантэру сквапную,
што спала, нюхаючы мачынку
міры, прыліплюю да яе лапы...)

З маленькім вушкам ля твару майго,
каб, як сканаю, яна адчула,
бо я ў гэтым свеце ў такой самоце,

---

¹ Французскі навуковец-энтамолаг XIX – пачатку XX ст.

² Невялікі горад у Чылі, садавінны цэнтр.

аж дзівіцца неба, пакепліваючы няспынна,
што ёсць у такой самоце жанчына,

і Задыяк спыняецца чарадою
ў журбоце,
глядзіць, ці праўда, ці байкі,
што жанчына спіць у самоце!

Ліст Лаліце Арыага ў Мексіку
(*Recado a Lolita Arriaga, en México*)

Лаліта Арыага, багіня ў старасці,
Луіза Мішэль без барыкад і дыму,
настаўніца, падобная да алею і хлеба,
якія не ведаюць свайго імя і красы сваёй,
хоць яны – «асалоды зямныя».

Настаўніца чырвоных часін вікінгаў
з блуклівай школай ля бівуака, пад маланкамі
з грудай дзяцей у падале,
лінію агню перасякае з зайцамі.

Пекар у вёсцы без хлеба, куды ўвайшоў Вілья¹,
каб не плакалі дзеці, а ў іншай вёсцы,
здзіўленай, – акушэрка апоўначы,
што мые малага галюткага сярод буквароў;
ці ўцякачка ў начы паражэння
з вогненнай вёскі, што саламандрай стала
з немаўлём у зубах,
ведучы жанчын за сабою.

---

¹ Знакаміты мексіканскі партызан, удзельнік рэвалюцыі пачатку ХХ ст.

Здань і дараванне сіл тваіх
падбухторвае чорны Уітцылапоцтлі¹;
«бо добрыя ўсе, іх д'ябал штурхае,
што ходзіць між іх апаўночы і вар'яціць...»

Кума чатырох часін года цяжарных,
ты ведаеш месяц манга, мамей² і маніёкі,
ты ведаеш хітрыкі дзіўных дрэў
і нораў дзікіх прышчэпак,
спрыяльніца плоднасці, як маці Кібэла.

Распавядальніца выпадкаў з ігуанамі і чарапахамі
ў глухіх лясах, дзе жывуць фазаны,
і вецер заходні, што заблытваецца
ў аленевых рагах,
і дрэва, што потам смяротным пацее,
распавядальніца, ў байкі ўбраная, ягуар у ружах,
што адразае іх ад сябе, каб іншым аддаць,
ты вяжаш маток маёй мары
старажытна бясконцым сказам тваім.

Твая дабрыня біблейская, Лола Арыага,
настаўніца Бога нябеснага ў Анауаку³,
апора цуду, які ува мне жыве
і ад сямі грахоў ратавацца моцы дае.

---

¹ У старажытных мексіканцаў такое імя насіў бог вайны.

² Трапічнае пладовае дрэва.

³ Традыцыйная назва Мексікі.

Жадаю бачыць цябе на мексіканскай зямлі,
шчасліва бяседа весці ў патыя,
парослым травамі,
душу аблягчаючы сэрцам тваім,
а школа – твая і мая –
гэта абдымкі нашыя на адлегласці.

Бяссонная маці мая, ты ў сне беражэш мяне
ад злосці, якая да дзвярэй маіх крадзеца,
як тыграня, што, твае ўбачыўшы вочы,
ўцякае, спатыкнуўшыся...

Тыя казкі, што мне ў гарах расказаць паспела,
прынясі мне ў сціплы закутак неба.
У тым закутку, не лапочучы крыламі,
дзве старыя, як соль белыя, раскажуць
пра Мексіку
з вачыма замілаванымі, як пяшчотныя воды,
з вечнасцю залатога слова,
на мове чыстай, без пылу марнага свету!

Пакінутая

(La Abandonada)

Для Эмы Гадой

Вывучу цяпер краіну
жорсткасці, твайго кахання
мову развучу, якая
мне была даверам рання,
як рака, што забывае
рэчышча і плынь дазвання.

І нашто прынёс багацце,
як забыўся забыццё ты?
Што святочная сукенка,
лішняя – у дні маркоты;
так, я лішняя, мой Божа,
лішняе маё жыццё тут!

Дайце словы мне, што няня
з малку навучыць не ўмее.
Буду іх шаптаць шалёна
па складах, хай крык нямее,
словы, што цяпер мае ўсе:
«вынік», «пустата», «зладзеі»,
хоць звівацца ў роце будуць,
як укушаныя змеі!

Пасярод Зямлі прысела,
пасярод жыцця і жалю,
грудзі раздзяру – гранатам
счышчу ўсё, што звяла ў шале,
і з чырвоным дрэвам косці
струшчу, што цябе кахалі.

І палю я ўсё, што мелі:
сцены, столь, здымаю дзверы –
ўсе дванаццаць – адчыняў іх,
у цябе былі ў даверы,
студню радасці аслепіць
неадумны ўдар сякеры.

Учарашні на ўзвей-вечер
выкінуў ўраджай багаты,
вінныя мяхі спустошу,
птушкам волю! – знішчу краты;
як маё зламаю цела,
рукі ногі сельскай хаты,
змераю, падняўшы рукі,
попелу стажок таўсматы.

Рэчы ўсе былі святыя,
ў кожнай рэчы лёс прарочы,
і, нутро жывое ўскрыўшы,
плачуць, паміраць не хочуць!
Боль адчуўшы, бёрны мовяць,
і віно глядзіць мне ў вочы,

прэч лятуць чароды птушак,
як туман, парваны ўночы.

Хай, як лес смалісты ў вецер,
дом гарэць не перастане;
хай абрушацца чырвона
млын і дах, як тыя здані.

Хай мая ў агні сканае
ноч, не дойдзе да світання!

Смерць мора
(*Muerte del Mar*)

Для Дорыс Даны

І памерла ўночы мора,
ў берагах яго не стала,
мантыяй з плячэй адгор'яў
пакамячанай апала.

Быццам п'яны альбатрос той
ці ўцякач павук нягеглы,
аж за далягляд апошні
дзесяццю валамі збегла.

А калі дасвецце ўбачыў
зноўку свет абрабаваны,
не адказвала на крыкі
мора, нібы рог зламаны.

Рыбакі, мы ўсе на бераг
выйшлі раніцаю хмурай –
быў ён вывернутаі, мокрай,
зморшчанай лісінай шкурай.

Цішыня сціскала грудзі
крыўдаю непакаранай,
бераг быў самотна-лішні,
нібы звон з глыбокай ранай.

Дзе яно шалела ў гневе,
дзе ўсявышняя маленне
слала, каб злагодзіць Бога
злосным падбрыкам аленя,

дзе каханья ўзаемна
падстаўлялі губы ў солі,
карагод жыцця вадзілі
залатой касой прыволя,

ракавак, мядуз, пяроўніц
засталіся целы ўранні,
выпаленыя дарэшты
іхнім і яго каханнем,

засталіся выдмы-здані,
быццам попел аўдавелы,
знерухомела ўглядацца
ў вымаі слабога цела.

І, абмацваючы пер'е
альбатроса ветрагона
мёртвага, імгла блукала
ў распачы, як Антыгона.

Ссірацела пазіралі
і адгор'і, і вытокі,
далягляд вярнуць прасілі,
іх любові пал глыбокі.

Хоць яно было не нашым,
як авечка з воўнай, з лоем,
штоначы люлялі мора
маладзіцы, як малое.

Хоць у сны нам пасылала
трызненні і асьміногаў,
і выплёўвала тапельцаў
да апуджаных парогаў,

ды не бачыўшы, не чуўшы
мора, людзі паміралі,
і ў пашэрхлых нашых шчоках
тут жа пыл і кроў знікалі.

Толькі бачыць бы, што скача
чарадой цялятак пойных,
уздыхаючы ўздымае
нам мядуз з падводных поймаў,

толькі б нас грудзьмі салёна
біла, каб шалёна хвалі
нерухомых ад здзіўлення
нас высокія ўздымалі,

мы б усе плацілі выкуп,
як плямёны пераможцу,
адалі б сыноў і дочак,
адалі б дамы заможныя.

Як затопленыя ў шахце,
задыхаемся без мора,
смах і гімны з нашых вуснаў
гоніць здрадліва пакора.

Рыбакі, мы мора клічам
так, як і ў былыя часы,
плачам мы і абдымаем
зганьбаваныя баркасы.

І калышам, як калісьці
іх люлялі лёгка хвалі,
водарасцяў жвем гаркоту,
што з сабой забралі далі,
ці грызем сабе мы локці,
быццам рыбы-скіфы ў жалю.

Сашчапіўшы моцна рукі,
толькі дойдзе ноч да сушы,
стогнем, і дзяды, і дзеці,
як адрынута душа:

«Аддаляешся, старэча,
Таласе зеленаспіны,
як пакінуў нас,

пакліч хоць
жыць у новыя мясціны,
як памёр, хай вецер змеле,
ўзяўшы колеры ў хімераў,

хай закіне нас вятруга
на жаданы іншы бераг,
каб мы бухты ўсе злічылі
і на астравах памерлі».

Засохлая сейба

(Ceiba seca)

Каля Гуаяса¹ ціха
смерць сейбу ўзяла старую.
І як яна памірала,
і як, памершы, царуе?

У гордым высакародстве
над тленам сваіх астанкаў
узнеслася і для ўрону
недасягальная стала.

Зямля яе ўсё трымае,
а ветру незразумела,
што доўга канае сейба,
пакуль не паклалі цела.

Лічынкі і чэрві ўзняцца
па ёй не спяшаюць важка,
чакаюць яе дзве рэчкі
смуглявых, светлых мурашак.

Без тапара і маланкі,
без дыху засух суровых

---

¹ Гара ў Калумбіі.

памерла, бо далягляд жа
убачыла без сябровкак.

Раўніна з небам укласці,
як у блакітную гліну,
з расою і Задыякам
дапамагчы мне павінны.

І, стоячы ля Матулі,
чакаю тапор, як мужа,
шапчу сабе псалм свяшчэнны,
аддаць агню яе мушу.

Агонь чырвоны, блакітны
названы палам прачула,
каб сейба, сустрэўшы Бацьку,
Другой Зямлі дасягнула.

Падзенне Еўропы ***(Caída de Europa)***

Ражэру Кэльюа

Пойдзем, брат, пойдзем у гэтую ноч
маліцца з тваёй сястрой, што не мае
ні сына, ні маці, ні роду на сёння.
Горка маліцца, чуючы рэха,
нам вернутае паветрам бязглуздым, сцяною.
Пойдзем, брат ці сястра, па светлых
палях маісу, да падзення дня
звар'яцелага і сляпога,
што ў падзенні не ведае гора,
бо не паспеў зграваць гора, якое зрашэчана
агнём і захлынулася ў дыме,
бо гарыць Маці Старая, што нас нарадзіла
ў сваім гаі аліўкавым і ў вінаградніку.

Толькі Гея амерыканская
жыве сваю ноч з водарам канюшыны,
кмену і маярану, слухаючы
шэпт баброў і куніц
і шыншылін бег сіні.
Мне сорамна за гэтае стомленае Аве,
што плечы мае аблятае
ці падымаецца і падае чайкай падбітай,
у той час калі Маці ў адчай чакае,

гледзячы прагна ў ноч чорнага бурштыну,
што стараецца адрэзаць надзею,
і крычыць «Цябе няма» Старой Начы.

Мы дзеці, што клічуць Маці,
не ведаючы ў гэты час, ці яна тая самая,
ці адгукаецца на тое ж імя,
ці, мечаныя агнём і металам, гараць
яе рукі і ночы, што завуцца Сіцыліяй,
Фландрыяй, Нармандыяй і Кампаніяй¹.

На ўкленчанне і малітвы
стае дзве пядзі травы і паветра.
Боханаў, віна і гародніны не нясіце
да дня танца і радасці
і рук шалёных з узмашлівымі букетамі.
У гэтую ноч не хачу стала
з фалерна² шчасця і макама;
ні слёз; ані сну.

---

¹ Маецца на ўвазе гістарычная Шампань.

² Знакамітае старажытнарымскае віно.

Бальніца

(Hospital)

За выбеленай сцяною
гараць ліхаманкі ўночы
і падаюць рукі ў згубе,
што лёс трымалі аднойчы,
і колеру морскай хвалі
глядзяць пакутліва вочы.

І людзі на белых ложках
пад просцінамі згасаюць
і тое ж на краі стогну
гавораць, што й я таксама.

Адзін канае з пасланнем
пяшчотным, як з садавіны
садраная скурка, слухаць
яго я ўсю ноч павінна.

Ля вокан майго бяссоння
знячэўна падаюць целы
і дзеці, чый крык не чула,
бо ружу ўзяць не схацела,
і счэзлая плоць прыходзіць
з вінарні чужой сп'янела.

Нам слушаць адзін аднога
таполямі з чарнагаю,
хоць болын чым ад Геі Сірыус
аддзелены ўсе няхай мы,
чым мыш ад фазана; мура
між намі спіна глухая –
сцяна нам скавала рукі,
жадання пал затухае.

Мур – белы раўнівец моцны,
не крохне, як вяз знудзелы,
раўнуе, нібы маладую,
мне быць не дае нідзе ён,
ахоўвае ад спакусы
крутая спіна надзейна.

Глухі хоча, каб усе мы
жылі трыццём адшумелым,
адзін аднаго шукаючы
па лабірынце белым,
і сёння так, як і ўчора,
бы ў п'яным расказе ўмелым,
ды цягнуцца шыі прагна
да песні, што паліць церам,
і клічуць мяне ўтрапёнай,
яшчэ – дзіцём звар'яцелым.

Восем шчанят

(Ocho perritos)

Эстэбану Томіку

Калі пралупілі вочы,
яны ў шчанячым запале
спалохана, прагна, смешна
у свет углядацца сталі.
Іх дзверы – живот матулін,
убачыўшы, аблізалі,
што, як і мае, таксама –
паток святла і азалій.

Адзін аднаго пазналі,
дзе чорны, дзе рыжы вёрткі,
і поўзалі, і дурэлі,
няўседныя, як вавёркі;
убачылі вочы маці,
пачулі і ўскрык мой горкі.

І зноў на свет нарадзіцца
хачу я – і што такога?
Пакінуць бы гай бананавы,
выйсці – бяры, дарога!
Каёцікам, алянiхай
ісці б да ўсяго жывога,

зрашэчанай сонцам, брэхам
імчаць, покуль возьме змога,
і падаць дачкою боскай
і цёмнай рабыняй Бога!

Адно слова

(Una palabra)

Адно ў мяне ў горле слова, яго я
не адпускаю, не вызваляюся ад яго,
хоць слова парывам крыві адштурхваецца.
Вызваленае, яно спаліла б траву жывую,
авечку параніла б, птушку збіла б.

Я мушу яго з языка скінуць,
знайсці бровую яму
ці пахаваць яго вапнаю, вапнаю,
каб не хавала, як душа палёты.

Не хачу даць адзнак жыцця, пакуль
па крыві маёй праходзіць яно і вяртаецца,
падымаецца і апускаецца
па маім звар'яцелым дыханні.
Хоць мой бацька Іоў вымаўляў яго, не хачу
спаліць, прамаўляючы, о не, мае няшчасныя вусны,
каб яно не пакацілася,
каб не знайшлі яго маладзіцы,
ідучы да ракі, каб не прыкалолі да косаў сваіх
ці да кустоў няшчаснага, – спаліць ушчэнт.

Хачу кінуць слову няшчадную семяну,
што за ноч адну пакрыла б яго і ўтапіла,

не пакідаючы і пылу ніводнага складу.
Ці разадраць напалам
змяіну сваімі зубамі.

І вярнуцца дамоў, уваходзіць, заснуць
без яго, аддалена ад яго,
і прачнуцца праз дзве тысячы дзён
наоў народжанай у снах і ў забыцці.
Больш не ведаючы, што мела я адно слова
з ёду і крэменя ў вуснах сваіх,
не ўмеючы ўспомніць аднойчы ўночы
дом на чужыне,
латы і маланкі каля дзвярэй
і плоць маю, што без ягонай душы знікае!

Мая маці
(*Madre mia*)

I

А была мая матуля
меншай ад травы, ад мяты,
ад матулі ледзьве-ледзьве
клаўся цень на сцены хаты,
і Зямля яе любіла
крохкую, як з ценяў шаты,
бо ўсміхалася ёй мама
ў шчасны дзень і ў дзень заклёты.

І яе любілі травы,
і малыя, і старыя,
і прамень шукаў, як роўню,
слепнучы ў сваім парыве.

І адтуль любоў, напэўна,
да ўсяго, што цішы сніцца, –
хто без шуму ў свеце ходзіць,
хто гаворыць, як крыніца:
да вады, дзе ўцешна духу,
да травы, палеглай ніца.

Пра яе каму кажу я
на чужыне, дзе тужу я?

Каб спадобілася маці,
раніцу буджу чужую:
у маім шляху бясконцым
пра яе зямлі кажу я.

А калі прыходзіць голас
песняй вымытай у мяце,
я разгублена шукаю,
толькі не знаходжу маці.

І нашто далёка звезлі –
аж дагнаць не можа смутак?
Кліч пачуўшы мой, спяшала,
не ідзе цяпер чаму так?

Каб сустрэць, каб даць ратунак,
хто прыняў яе аблічча?
Так яна далёка ходзіць,
што дарма крычацьме крыччу.
Дні свае я спешу, быццам
чуе нехта кліч і кліча.

Гэта ноч твая, табою
поўніцца, як хваляванне,
маеш вечны час, але ты
ноч бяры, адчуй дыханне.
Дзень канае, застаецца
толькі скруха і чаканне.

II

Да мяне прыходзіць нехта,
набліжаючыся ў змроку;
да мяне ён не даходзіць –
ані шэпту, ані крокаў.
І чаму ён не даходзіць,
да мяне йдучы здалёку?

Гэта ты ідзеш нячутна,
крохкі крок твой прападае.
Да канца дайдзі, скажы мне,
што ў тваім далёкім краі?
Там твая рака з табою,
там твая гара крутая?

Ці, чаго не зразумеўшы,
затрымалася сама я?
Ні Зямля мяне, ні Мора,
што, як ты, пяе таксама,
не трымаюць ні світаннем,
ні зарой вячэрняй, мама.

З Вагамі адна я ў Ночы
і з Мядзведзіцай Вялікай,
і тваё я чую слова,
і магу яго паклікаць,
і зламаць маім дыханнем,
і маім апудзіць крыкам.

Маці, ты ідзеш, прыходзіш
непаклікана, як мроя.
Ды згадзіся ўчуць і ўбачыць
ноч, забытую табою,
у якой мы ссірацелі,
позірк цемрачы журбою.

Выцерпі і град і іней,
пену морскіх калыханак.
Любячы мяне, паслухай
і саву, і хваляў ранак,
зноў не адыходзь, не ўзяўшы
і мяне ты ў свой прыстанак.

III

Падыдзі ж абліччам, словам,
шэпту дай свае прыкметы.
Як мяне не забіраеш,
доўжыся ўсю ноч, бо гэта
ноч, хоць не адказваць хочаш,
слова, што табой сагрэта,
воблік, ціша, шэпт і Млечны
Шлях з твайго былога лета.

Доўжыся ж, пабудзь сабою.
Доўжыся, яшчэ не золак.
Гэта і не ноч – такое

патанчэнне часу – ў ім мы
роўныя з табой абое,
гэта ціхае вяртанне
на зямлю бацькоў спакою.

IV

Маці, ты скажы мне, гэта
Вечнасці прыход, скананне
дзён і ўся нікчэмнасць веку,
што ніякага жадання
між самім жыццём і смерцю
больш няма, нашто старанне
існаваць без змен у свеце,
дзе ўзнікненне і зніканне.

Як было, як стала гэта,
ў жыцце хто не чуе смаку?
Не магу вініць нікога
і стараюся не плакаць,
словы ўсе сабраць хачу я,
бы ў далонь зярняткі маку,
у адно тваё, людское
слова палкае такое:

– Дзякуй, дзякуй, дзякуй, дзякуй!

Песня, якую ты любіў

(Canto que atabas)

Спяваю песню, што любіў ты, жыццё маё,
каб, ідучы, пазнаў матыў ты, жыццё маё,
каб прыгадаў, калі захочаш, ты летуценні,
пяю з падзеяй на заходзе, цень мой.

Я не магу маўчаць, як поўня, жыццё маё,
калі не крыкну, як ты знойдзеш дарогу цёмную?
Што пра мяне табе напамінь, жыццё маё?

Як і была тваёй, я тая ж, жыццё маё.
Не я забытая, былая, ты – забыццё маё.
Прыйдзі, як прыйдзе ноч густая, жыццё маё;
прыйдзі, калі згадаеш песню, жыццё маё,
яе спяваў ты напрудвесні – ўсё тая самая,
прыйдзі, калі яшчэ згадаеш імя маё.

Спыніўшы часу бег імклівы, живу ўспамінамі.
Не бойся туманоў і ліўняў, начы рабінавай.
Прыходзь дарогай, без дарогі, прыму з пашанаю,
пакліч з сабой, ласкавы, строгі, душа мая,
чакаю, суджаны, спяшайся,
я ўся, як і спярша, – твая.

Индзейская працэсія

(Procesión India)

Роза з Лімы, дачка Хрыста
і Дамінга-місіянера,
якая спеласцю плоці годна
ўзвышаеш Амерыку:
мы за табой ідзём працэсіяй
да прастола дарогай шэрай
словам на смяглых вуснах «Заўсёды»,
знакам, што шэпча «Далёка» з верай.

Моўчкі нясём на плячах пакутных,
не лямантуючы, не ўздыхаючы,
шчырыя ягады нашай праўды,
ўраджай казак нашага краю,
белы мамей¹, любацвет гарачы,
спелы інжыр і пітахая².

Рухаецца працэсія даўня,
як вогненны вугор у бязмежжы,
па лязе Андыіскіх свяшчэнных гор,
што ўсе сумненні няшчадна рэжа,

---

¹ Гл. заўв. 2 на ст. 82.

² Плады некалькіх відаў кактусаў.

нясе з сабой альпакі¹, вігоні²,
ламаў марудную незалежнасць,
толькі каб ты нас багаславіла –
дзяцей, жывёлу і нашу ежу.

Працэсія густа ўздымае пыл,
ды ён спрагнёным вачам не ў знакі,
пыл, нібы пара твайго дыхання,
як дыхаеш ты, ўбачыць не ўсякі,
і святло тваё над губамі жывёл
высякае агністыя знакі.

З гор бальзаміраваных прыносім
мы табе толькі чыстыя рэчы,
прынёшы, з паклонам разгортваем:
хіннае дрэва і кедр старэчы,
і розную траву дабрачынца,
з таямніцамі травы дарэчы.

Роза святая нашае Пуны³
і высакагорнай завеі,
мы табе нашае шэсце даруем
у закружжах, дзе час гавее;
іней, які нам прыносіць чэрвень,
спёку, якая ў студзені млее.

---

¹ Гл. заўв. 3 на ст. 52.

² Жывёла з сямейства ламаў.

³ Перадгор'е Андаў.

Каля парога кожнага з намі
бярэм старых, маладых, дзяцей мы
і да нябожчыкаў нашых ціха
вядзём цябе кобраю ценяў.

Вызвалі, Роза, рукі абняць нас,
вочы ўздымі і на нас зірні ты.
Пакліч правінцыі і сяленні,
ўсіх нас пералічы, незабытых,
і ўбачыш, як шмат у грудзях ты месціш,
што за багаты маеш набытак!

Кола шэсця твайго ніколі,
Маці, не паламаем марна
ні ў земным паветры Амерыкі,
ні ў вечнай Браме Ўладарнай.
Калі заснеш, хай твая працэсія
ў нашых працягнеца снах і марах,
а як памром, мы яе працягнем
па Андах нябёсаў бясхмарных.

Дзверы (*Puertas*)

Той, што робяць дзверы, толькі
я прымаю жэст адзіны.
Знасцежаныя, глухія
бачыла ў жыцці дзвярыны,
і глядзела ім у спіны,
колер помнячы лісіны.
Ці яны па нашай волі
быць рабынямі павінны?

Дом вялікі плод, а дзверы –
ацяробкамі скупымі.
Цешацца агнём бяседы,
не пакажуць шлях у дыме.
Глушаць дзверы песні дома,
што спяваліся б усімі,
і не пачастуюць шчасцем
зор з гранатавага вымя,
пылам поўняцца празорцы,
бо народжаны старымі!

Як жалобныя малюскі
без пяскоў і без прыліваў
хмурыя, як тыя хмары,
што на буру плачуць ліўма.

Быццам смерці акрывалы,
вертыкальныя жалліва,
дрыжучы, як чарацінка, –
адчыняю іх імкліва.

«Не!» – яны гавораць ранням,
што іх мыюць свежароса.

«Не!» – марскому ветру кажучь,
што па лбе іх б'е без просу.

«Не!» – таму, што з гор прыходзіць,
паху маладжавых сосен.

Што Касандра, не ратуюць,
ведаючы, а галосцяць:

праз мае прайшоў таксама
дзверы ён у жорсткім лёсе.

Грукаю – нямеюць дзверы,
быццам дотыку не мелі.

І аголенаю шпагай
змрок вушак адсветна цвеліць,
прачынаюцца дзвярынкі,
быццам беглыя газелі.

Уваходжу ў дом, нібыта
падымаю з твару вэлюм,
не ў міндаліне хаціны
ўласнай чуюся не вельмі.

Ці пагібель, ці ратунак
мне рыхтуе наваселле?

Адысці хачу, пакінуць
твар Зямлі і ўсё зямное:
далягляд, які знікае,
што алень, сваёй журбою,
як агністыя цыстэрны,
дзверы з горам, з гаманою.
Каб, як мёртвых вугаркоў тых,
мне не грэць ключы рукою
і не слухаць кастаньетаў
стук, што ўслед бяжыць за мною.

І апошні раз праз дзверы
выйду з сумнымі вачамі,
як рабыня на свабоду,
каб услед за касякамі,
дзе нябожчыкі мае ўсе,
плысці цёмнымі шляхамі.
Там няма дзвярын-разлучніц
паміж іхнімі кубамі,
сценамі не зганьбаваны,
як паранены – бінтамі.

Да мяне падыдуць смела
з арэоламі вякамі.
Пасярод Зямлі і Неба
заспяваем землякамі.
Дзверы ўсе мы спевам зрынем
з іх цвікамі, з іх замкамі,

быццам дзеці, з-за парогаў
выйдуць людзі светлякамі
ўчуць, як вылятаюць дзверы,
падаючы мерцвякамі.

Бывай!

(Adiós)

Бывай, зямля, дзе два гады я
жыла, бы ў каляду якую,
зямля салодкая пагляду,
дзе смутку падала руку я, –
цябе журботна пакідаю,
хоць думала, што тут звякую.

Бывай, зямля, дзе пяць гадоў я
жыла, іскрыся ж, блаславёны
Праванс, празрысты ад алею,
дзе пілігрымы б'юць паклоны,
хоць сонца з ветрам шліфавалі
мяне, што самацвет шалёны,
я пакідаю бацьку-бераг,
хоць даў мне голас шум ягоны.

Лігурья¹ – дзяўчо, мадонна,
што ратавала ад бяссоння,
дзе соладка блукаць было мне,
даверыўшы спагадзе скроні, –
была тваёй, ды пакідаю,
а ты мая адна і сёння.

---

¹ Гістарычная вобласць у Італіі.

Яўрэйка-эмігрантка
(*Emigrada judía*)

Ад вятроў заходніх еду,
буравесніка малю.
Прыпыняюся, пытаю,
каб далей ісці, не сплю!
Мора – ўся мая гаспода,
бо адрэзалі зямлю.

Так далёка засталіся
звычкі, дамавік і дах,
Рэйн і ліпы, дзе сяліўся
роднай мовы горды птах.
Я не падымаю мяту,
бо заплачу, ўчуўшы пах.
Я нясу сваё дыханне,
кроў сваю ў нязнаны шлях.

За маёй спіной адна я,
а другая там, на дне.
Паляць памяць развітанні,
і трывога ў грудзі тне.
Беспрытульная, ў паветры,
у маёй зямлі, ў вяках
я сціраюся, знікаю,
як сляды бяды ў пясках.

Я штоміг багацце трачу,
набываючы жуду,
трачу вежу, і дуброву,
і маленства смольны дух.

І рука мая гатова
хлеб мясіць, насіць ваду,
як забудуся, да мора
голая адна дайду!

Золак

(Маўна)

Сэрца раздзьмухваю, каб у яго ўвайшоў
вадаспадам гарачым Сусвет світаньня,
новы прыходзіць дзень, і ягоны прыход
пакідае мяне без дыхання.

Новы мой дзень пяю,
я пяю, нібы грот чакання.

І за страчаную і набытую зноў
я атрымліваю літасць вітаньня,
бедная, атрымліваю, не даючы,
покуль Гаргона начы,
пераможаная, не растане.

Заход сонца

(Atardecer)

Адчуваю, сэрца ад асалоды
растае, нібы свечка, ў целе:
карціна алеем знікае ў жылах,
а прыход намаляваць не паспелі,
адчуваю, жыццё ад мяне ўцякае
моўчкі, з пяшчотай газелі.

Ноч

(Noche)

Растаюць далёка горы,
ціхне статак заблукалы,
сонцу час вяртацца ў кузню:
свет увесь уцёк памалу.

Сад сціраецца з пагляду,
ахінуўся дом у стому,
і хавае Кардыльера
рык, і крык жывы, і строму.

Бокам забыццё абходзяць
дзеці, апусціўшы вочы,
і ўдваіх з табой, малыш мой,
мы спускаемся да ночы.

Апошняя дрэва

(Último árbol)

Оскару Кастра

Гэта даўняя самота,
што па спадчыне далі мне,
працінае, як маланка,
як даліну смутку, ліўні;

гэта тое, што сыходзіць
ад ілба, ад ног гарачых;
выспачка крыві, драбінка
царства, што ашчадна трачу,

я вяртаю ўсё і ў рукі
аддаю апошнім дрэвам –
тамарынду а ці кедру,
дыхаючы іх павевам.

А калі ў другім жыцці мне
не дадуць таго, што мела,
мне патрэбен будзе гэты
згустак цішыні нясмелай,

каб прайсці па свеце бегам
ці пранесціся ў лунанні,
хай замест людскіх парогаў
мне прытулкам дрэва стане.

Дам яму я ўсё, што мела,
што не адала нікому,
край маўкліваму пакіну,
край пакіну гаваркому;

тую, што далі, самоту,
што сабе дала, самоту,
подаць, што плаціла боскай
бліскавіцы ўсёй пяшчотай;

на і дай – гульнію пакіну
з ветрам, з хмарай, з зараніцай,
таямніцы, што пачула,
дрыжачы, каля крыніцы.

Ай, калі мяне Архангел
прыхінаў сапраўдны самы,
апярэзваючы ўвішна
вяслам кветак ды бальзамам!

Нарадзілася ўжо, мусіць,
дрэва тое, і павінна
безыменнае пазнаць я,
весці, як сляпога сына.

Часам падае на плечы
свежасці цяжар зялёны,
і вакол сябе тады я
бачу круг ягонай кроны.

Ды яго лісцё, магчыма,
сон акрыла мой, як лета,
мёртвая пад ім спяваю
і не ведаю пра гэта.

ЗМЕСТ

Пакута.....	5
Сумны Бог.....	6
Воля Богава.....	7
Сорам.....	10
З нізкі «Краявіды Патагоніі»	11
(II.) Мёртвае дрэва.....	11
(III.) Тры дрэвы	13
Знаходка	14
Гаркаватая песня	15
Песня Смерці	17
Карагод эквадорскай сейбы	19
Аргенцінскі карагод	21
Карагод агню.....	23
Папугай	25
Жаўранкі	26
Дом.....	27
Багацце	29
Поўнач	30
Смерць-дзяўчынка.....	32
Ветраліст	35
Цень.....	39
Хлеб	42
Соль	45
Вада.....	47
Вадаспад Секедаля.....	49

Кардыльбера.....	51
Вулкан Асорна.....	58
Краіна адсутнасці.....	61
Чужаземка.....	64
Піць.....	65
Каралевамі ўсе стаць хацелі.....	67
Рэчы.....	71
Адсутнасць.....	74
Ліст з нагоды нараджэння ў Чылі.....	76
Ліст Лаліце Арыага ў Мексіку.....	81
Пакінутая.....	84
Смерць мора.....	87
Засохлая сейба.....	92
Падзенне Еўропы.....	94
Бальніца.....	96
Восем шчанят.....	98
Адно слова.....	100
Мая маці.....	102
Песня, якую ты любіў.....	107
Індзейская працэсія.....	108
Дзверы.....	111
Бывай!.....	115
Яўрэйка-эмігрантка.....	116
Золак.....	118
Заход сонца.....	119
Ноч.....	120
Апошнія дрэва.....	121

У серыі «Паэты планеты»
адначасова са зборнікам выбраных вершаў
Габрыэлы Містраль
выйшла:

Саффа «Песні»

Петрака «Выбраныя песні з «Кансаньерэ»
П'ер дэ Рансар «Выбраныя вершы»
Ўільям Шэкспір «Выбраныя санеты»
Ёган Вольфганг фон Гётэ «Выбраная паэзія».

Падрыхтаваныя ці рыхтуюцца
і ў бліжэйшы час выйдуць
зборнікі выбраных твораў такіх паэтаў, як:

Анакрэонт	Б. Лесьмян	П. Верлен
Катул	Н. Ленау	У. Б. Ейтс
Ф. Г. Лорка	Ф. Шылер	Г. Гайнэ
Гарацый	Р. Бёрнс	А. Міцкевіч
Р. М. Рыльке	Ш. Бадлер	Ж. дэ Нэрваль
Умар Хаям	Г. Апалінэр	У. Уйтман
Я. Каханоўскі	Ю. Тувім	Ц. К. Норвід
Б. Брэхт	Дж. Г. Байран	А. Рэмбо
А. Чакс	Ф. Песоа	Ю. Славацкі
К. І. Галчыньскі	К. Вала	Э. А. По <i>i g. d.</i>

Па пытаннях набыцця кніг
серыі «Паэты планеты» звяртайцеся:
paety.planety@gmail.com
Тэл./факс (17) 267.48.71, маб. (29) 623.35.65.

Містраль, Г.

М65 Выбраныя вершы / Габрыэла Містраль; пер. з іспанскай Рыгора Барадуліна. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2016. — 124 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-7164-05-9.

Габрыэла Містраль – псеўданім чылійскай паэткі Люсілы Гадой Алькаяга (1889–1957), лаўрэата Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры. Беларускія пераклады яе найлепшых вершаў выкананыя класікам нашай паэзіі Рыгорам Барадуліным у цесным супрацоўніцтве з Карласам Шэрманам.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.134.2(8)-1

ББК 84(7Чил)-5

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Габрыэла Містраль

ВЫБРАННЫЯ ВЕРШЫ

Дызайн *Марціна Русеўскага*.

Рэдактар перакладу *Карлас Шэрман*.

Адказны за выпуск *Зміцер Колас*.

Падпісана ў друк 15.05.2016. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 3,26. Ум. друк. арк. 4,00.

Наклад 250 асобнікаў.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік *Зміцер Колас*.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.